

Naudingas vadovėlis įvairių sričių medicinos darbuotojams

Janina Valančiūtė

Lietuvos medicinos biblioteka

Naują vadovėlį „Bendruomenės sveikata ir gerovė“ (Kauņas, 2020) parengė jungtinis profesionalių Lietuvos sveikatos mokslų universiteto šeimos medicinos, slaugos, visuomenės sveikatos, geriatrijos, psichiatrijos sričių specialistų bei mokslininkų ir pedagogų kolektyvas, sudarė Daina Krančiukaitė-Butylkinienė, Aurelija Blaževičienė, Lina Spirgienė.

Jeigu prieš keliolika metų sąvoka *bendruomenė* Lietuvoje buvo retai vartojama aptariant sveikatos priežiūros klausimus, tai pastaraisiais metais ši sąvoka labai dažna kasdieniniame gyvenime, taip pat ir visiems šalies gyventojams aktualioje srityje – visuomenės ir pavienių jos grupių sveikatos priežiūroje.

Vadovėlyje aptariamos bendruomenės charakteristikos ir funkcijos, pirminės sveikatos priežiūros organizavimas, bendruomenės slaugytojų vaidmenys bei funkcijos. Nagrinėjami įvairūs bendruomenės sveikatos klausimai: įvairių pacientų grupių sveikatos priežiūra, dauginis ligotumas, bendruomenės sveikatos palaikymas

ir profilaktinės programos. Nemažai dėmesio skirta bendruomenės sveikatos, socialinėms problemoms, su kuriomis kasdien susiduria šeimos gydytojai bei bendruomenės slaugytojai.

Pirminėje sveikatos priežiūroje ypatingas vaidmuo tenka bendruomenės slaugai. Bendruomenės slauga – tai veikla, apimanti savarankišką ir komandinę sergančių arba sveikų įvairaus amžiaus asmenų, šeimų, bendruomenių priežiūrą. Ji taip pat apima neįgaliųjų, mirštančiųjų slaugą bei sveikatos stiprinimą, ligų prevenciją (PSO). Bendruomenės slaugos tikslas – užtikrinti visos bendruomenės narių optimalią sveikatą. Tokia praktika dažniausiai vykdoma pacientų namuose arba artimiausioje sveikatos priežiūros įstaigoje. Bendruomenės slaugytojo praktika – tai teisės aktų reglamentuota bendrosios praktikos slaugytojo, turinčio galiojančią licenciją verstis slaugos praktika pagal bendrosios praktikos slaugytojo profesinę kvalifikaciją ir teisės aktų nustatyta tvarka įsigijusio bendruomenės slaugos specializaciją, teikiamos bendruomenės slaugos paslaugos bendruomenėje, paciento namuose ir pirminės sveikatos priežiūros (arba) bendruomenės slaugos paslaugas teikiančioje įstaigoje. Bendruomenės slaugytojas organizuoja ir teikia slaugos paslaugas įvairių amžiaus grupių pacientams, turintiems specialiųjų poreikių, sergantiems lėtinėmis ligomis paciento namuose ir bendruomenėje.

Pirminėje sveikatos priežiūroje ypatingas vaidmuo tenka bendruomenės slaugai. Tenkindami bendruomenės narių sveikatos poreikius, bendruomenės slaugytojai atlieka profesinius slaugytojo, vadovo ir neformalaus lyderio, komandos nario ir patikėtinio, sveikatos mokytojo bei tyrinėtojo vaidmenis. Bendruomenės slaugytojų pagrindinės veiklų sritys: sveikatos stiprinimas, profilaktika, sveikatos apsauga, tiesioginė slauga.

Bendruomenės slaugytojo funkcijos labai įvairios. Jos priklauso nuo bendruomenės narių poreikių bei pačių slaugytojų pasirengimo ir patirties. Bendruomenės slaugytojas atlieka ne tik visas bendrosios praktikos slaugytojo

funkcijas, bet turi ir papildomų uždavinių: organizuoja, planuoja ir vykdo namų slaugą, lėtinių ligonių ilgalaikę priežiūrą, pagal savo kompetenciją konsultuoja ligonius slaugos ir sveikatos klausimais. Bendruomenėje slaugytojas organizuoja ir įgyvendina sveikatos programas.

Vadovėlyje analizuojama ir viena svarbiausių pastarojo dešimtmečio sveikatos priežiūros problemų – sveikatos raštingumas. Šis terminas medicinos literatūroje pirmą kartą pavartotas 1974 m. Pagal JAV Sveikatos ir žmonių tarnybos departamento 2000 m. suformuluotą jo apibrėžimą sveikatos raštingumas reiškia individų gebėjimą gauti, įsisavinti ir suprasti pagrindinę informaciją apie sveikatą ir reikalingas paslaugas siekiant priimti teisingus sprendimus. Sveikatos raštingumas plačiai vartojamas apibūdinti ir paaiškinti ryšį tarp pacientų sveikatos raštingumo lygio ir jų gebėjimo naudotis sveikatos priežiūros sistemos teikiama informacija ir paslaugomis. Pakankamas sveikatos raštingumas reiškia gebėjimą pritaikyti raštingumo įgūdžius su sveikata susijusiai elgsenai.

Vis daugiau dėmesio skiriama sveikatos mokymui. Bendruomenės slaugytojas turi sugebėti savarankiškai konsultuoti pacientus ir jų šeimos narius slaugos klausimais bei organizuoti mokymą arba savarankiškai mokyti įvairaus amžiaus pacientus, jų šeimos narius ir bendruomenę sveikatos stiprinimo, palaikymo, išsaugojimo, lėtinių ligų profilaktikos ir valdymo.

Šis universitetinis vadovėlis skirtas studijuojantiems šeimos mediciną, bendruomenės slaugą, išplėstinę slaugos praktiką, taip pat šeimos gydytojams, bendruomenės ir išplėstinės slaugos praktikos specialistams.